

Tereziánská iniciativa 98

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

listopad 2019

Foto: Tomáš Rimpel

Letošní Bubnování pro Bubny

***zahájil Pavel Štingl a jako prvního hosta pozval
na jeviště Jarmilu Balážovou***

Pietní vzpomínkou jsme si připomněli zahájení transportů

Ve středu 16. října jsme si připomněli (ostatně jako každý rok) první transporty židů do Lodže a Terezína. K tiché vzpomínce na Novém židovském hřbitově se sešlo několik členů Terezínské iniciativy a dalších našich příznivců u pamětního kamene lodžských.

Za předsednictvo Terezínské iniciativy položila květiny Bohunka Havránková, za Institut TI Tereza Štěpková a za Dolnosaský spolek na podporu Terezína Hans-Joachim Wolter.

Všichni jsme chvilku ticha vzdali hold umučeným obětem holocaustu a pak už se malá delegace přesunula tramvají k pamětní desce na hotelu Mama Shelter Prague (pro mnohé k dřívějšímu Parkhotelu).

Cesta městskou hromadnou dopravou proběhla rychleji, než jsou Pražané zvyklí, a tak jsme v Holešovicích chvilku počkali na avizovaných 15.30 hodin.

A také jsme pár minut počkali na ohlášený příchod velvyslance Spolkové republiky Německo pana Christoph Isranga s doprovodem paní Katrin Bock.

U pamětní desky položila (lépe řečeno zavěsila) květinu Tamara Pavlíčková, svíčku (věčný oheň) zapálil Michal Stránský a květiny dále položili – německý velvyslanec, Edita Jindrová a Hans-Joachim Wolter.

JE Christoph Israng vzpomněl nedávného teroristického činu sedmadvacetiletého Stephana Ballieta, který na Jom Kipur ve východoněmeckém

Delegace TI na hřbitově

Kytici zavěsila T. Pavlíčková, svíčku zapálil M. Stránský

U kamene lodžských položila květiny B. Havránková

E. Jindrová

M. Stránský, E. Jindrová s dcerou

H. J. Wolter, Ch. Israng, K. Bock

Halle (Sasko-Anhaltsko) zaútočil na synagogu, zastřelil dva lidi a vykřikoval antisemitská hesla. Pan velvyslanec odsoudil tento útok a vyjádřil své politování nad tím, že se v dnešním Německu na židovský svátek střílí u synagogy.

Po chvíli jsme se vydali pěšky k neďalekému nádraží. Pan velvyslanec šel

s námi a poskytl své auto s řidičem paní Jindrové a její dceři, která ji doprovázela.

V Památníku ticha jsme měli ještě chvíli čas do zahájení v pořadí už pátého Bubnování v Bubnech. A tak jsme v hale nádraží seděli u kulatého stolu a pan velvyslanec projevil

prání zúčastnit se našeho příštího sněmu. A také nás pozval na přátelské posezení na velvyslanectví. Zbývá upřesnit jen vhodný termín.

**Michal Stránský,
foto Matěj Stránský**

Letošní Bubnování pro Bubny

Michaela Vidláková, foto: Tomáš Rimpel, Matěj a Michal Stránský

Nevím, proč se letos sešlo méně lidí než dřív. Počasí svým slunečným babím létem účastníkům přálo – zvlášť přirovnám-li to k prvnímu ročníku, kdy byla nevlídná zima, lilo a lilo – a přesto na celém prostranství kolem pódia stály davy a nadšeně bubnovaly a rytmicky obouruč lomozily, i když přítom už chyběla třetí ruka na paraple...

No nedá se nic dělat, asi už to lidem zevšednělo. Neuvědomují si možná, že nejde o to si zabušit do bubínků, ale projevit svůj postoj k antisemitismu, který čím dál víc napříč Evropou sílí. Projevit sympatii k těm, kteří na tomto nádraží

16. 10. 1941 nastupovali jako první k masovým deportačním transportům – a tím zvednout svůj hlas proti lhostejnému mlčení a postavit se proti tomu, aby se podobné věci mohly opakovat.

Když jsem přicházela, přivítali mě dva mladí studenti Přírodní školy, můj známý Šimon radostným „Ahoj, jak se máš?“, a informovali mě, kde jsou pro pamětníky a hosty vyhrazené židle, kde je stánek s občerstvením a kde má stánek jejich škola, v němž pro účastníky připravili bubínky. Tak jsem se usadila. Nás pamětníků už tam bylo ale jen několik.

Jako první vystoupil na pódium inspirátor a organizátor tohoto projektu Pavel Štingl, který přivítal účastníky a významně ▶

Oba přítomní velvyslanci D. Meron a Ch. Israng – foto MiS

foto MiS

foto MiS

Čestní hosté – foto MaS

foto MaS

foto MiS

Ondřej Konrád – foto ToR

hosty a představil skupinu skvělých bubeníků Tam Tam Batačuda, pod vedením „píšťalky“ Miloše Vacíka. Seznámil publikum se svou další akcí, výstavkou na Letné naproti stadionu Sparty. Také s lítostí konstatoval, jak již ubývá pamětníků oněch zlých časů a jako jednu z těch, kteří nás právě v nedávných dnech opustili, vzpomněl na Dorisku. Řekl, že jak ji znal, že by ji nepotěšil minutou ticha, že lepší bude poslat jí pozdrav ve formě pěkného zabubnování – a tak bubeníci poprvé rytmicky rozkmitali své paličky a publikum se k nim hned přidalo.

Poté předal mikrofon Jarmile Balážové z romské redakce českého rozhlasu. Ta se ve svém projevu především věnovala novinářské práci, také ale zdůraznila, že jako Romka nemůže nevzpomenout téměř úplné genocidy českých a moravských Romů za 2. světové války. K ní pak na pódium přišel novinář Jaroslav Spurný, redaktor týdeníku Respekt, s nímž Jarmila Balážová vedla rozhovor. Vyprávěl o své práci ještě před převratem, o založení týdeníku Respekt, o tom, jak si zakládá na jeho politické nezávislosti, o významu svobodného projevu. Jako další přišel na pódium Ondřej Konrád, hudební a politický komentátor. Uvedl se trochu nečekaně zvučnou hrou na mikrofon. Aspoň to vypadalo, že na něj troubí. Byla to melodie, ale nepochopila jsem, jak ji do mikrofonu zatroubil.

Kromě mikrofonu v ruce nic nadržel. (Až později jsem se dozvěděla, že jinak je vynikající hráč na foukací harmoniku.) Bubeníci ho doprovodili tišším rytmizováním. A i on se poté připojil k názorům svých předřečníků o žurnalistické práci.

A posléze se „žezla“ či přesněji paliček ujali bubeníci a zahájili bubnový koncert, k němuž publikum s chutí přizvukovalo na rozdané bubínky. To už se trochu ochlazovalo, a tak studenti sedícím ještě rychle nabízeli zbylé příkrývky. Závěrem Pavel Štingl poděkoval bubeníkům, rozloučil se s přítomnými a opět připomněl výstavku na Letné s výzvou k její návštěvě.

Ještě před odchodem jsem se šla rozloučit s Františkem Tichým, jehož studenti mezitím obětavě pomáhali uklidit židle a vše ostatní – a dozvěděla jsem se, že spěchají, protože ještě tentýž večer se studenty odjíždí do Švýcarska navštívit CERN (Evropská organizace pro jaderný výzkum s největším urychlovačem částic). Když jsem se zeptala, jak to stihne – že prý má svůj baťůžek už s sebou a pojedou rovnou odtud. A tak jim přeji šťastnou cestu a odcházím domů.

Jen mě napadá otázka: jestlipak nás bude napřesrok víc? Co kdyby ČT, která pořad natáčela, na něj v příštím roce ve svém vysílání předem upozornila a pozvala k účasti?

Komunikace 89 – výstava na Letné

**Michal Stránský + tisková zpráva
Památníku ticha**

Výstavu Komunikace 89 aneb Státní převrat bez internetu připravil na Letenské pláni (hned naproti fotbalovému stadionu AC Sparty) Památník ticha. Výstava vznikla za podpory Ministerstva kultury, Magistrátu hlavního města Prahy a Městské části Praha 7. Partnerem projektu byl Festival svobody.

Výstava představila veřejnosti a zejména školní mládeži ze základních a středních škol na pozadí mediálních a komunikačních toků nejen listopadové události roku 1989, ale i důležitost 25. listopadu, kdy definitivně padla cenzura. Především mladým lidem chtěla výstava ukázat, jak se dělá „revoluce“ bez internetu, bez chytrých telefonů a bez sociálních sítí. Výstava nabídla návštěvníkům návrat do časů za soumraku totalitního režimu, kdy o proměnách země rozhodovalo množství lidí na ulicích a o velikosti pouličních manifestací schopnost šíření informací o událostech utajovaných prorežimními médii.

Výstava podle organizátorů měla být výzvou k posílení mediální výchovy. Ta je v Česku podle Pavla Štingla nesystematická jak ve školách, tak ve veřejnoprávním prostředí. Proto také nechyběl doprovodný vzdělávací program pro školy vytvořený v koordinaci s Festivalem svobody a neziskovou organizací Post Bellum.

„Expozice přímo na místo paměti na Letné, kde se odehrály největší veřejné manifestace národní historie, vrátí třicet let staré obrazy v multimediálním provedení,“ říká kurátor, autor scénáře výstavy a multimediální části expozice Pavel Štingl.

Vstupní novinová stěna s dobovými médii otevírala téma cenzury, multimediální část expozice na více než dvaceti monitorech nabídla srovnání toho, co se vysílalo v oficiálních cenzurovaných médiích a jaká byla realita. Nechyběly ani záznamy s výpověďmi a vzpomínkami herců a dalších osobností opozice, jako byli například Eva Holubová, Bára Hrzánová, Petr Pithart, Ondřej Vetchý či Jan Potměšil. První část expozice dle Štingla navodila pocit, kdy „atmosféra houstne a my tušíme, že se něco velkého stane“. Tomu pomáhala i projekce fotografie Jana Šibíka zachycující hradbu štítů těžkooděnců na Národní třídě ze 17. listopadu. Následují záznamy ze zakládání Občanského fóra a události na tribuně Letenské pláně při manifestaci dne 25. listopadu. Ty přibližovala multimediální zpracování někdejšího přímého přenosu Československé televize. „V tento den se uskutečnila největší národní manifestace dvacátého století, přímým přenosem Československé televize se rozšířila do celé republiky, a tak padla cenzura normalizace a s ní také v průběhu několika dalších dní i poválečný totalitní režim,“ dodává Pavel Štingl. Součástí expozice byl také cyklus fotografií Jaroslava Krejčího nazvaný Křehkost paměti. Zachycuje dění listopadových dnů prostřednictvím snímků tehdejších osobností, jako jsou Václav Havel, Alexander Dubček či Karel Kryl. Snímky přibližují také atmosféru v divadlech, odkud putovali herci a studenti republikou jako informátoři o událostech, které státní média cenzurovala. Fotograf během krátkého období zachytil několik tisíc obrazů na negativy, které později prošly povodněmi, díky čemuž získaly jedinečnou patinu. Výklad k výstavě obstarávají hravé komiksy z dílny Martina Šinkovského a Ticha 762. U příležitosti „Dne pádu cenzury“ byla na venkovní část tribuny stadionu AC Sparta instalována velkoplošná obrazovka, na kterou budou organizátoři vysílat jak dobové záběry, tak videa natočená v rámci akce Komunikace 89.

Výstava byla otevřena od 11. října do 30. listopadu.

Dánští Židé v Terezíně

Eliška Waageová, Institut Tereziánské iniciativy

Foto ze setkání: Michal Stránský

Ve čtvrtek 3. října se v historické budově Národního muzea konala přednáška dánského výzkumného týmu z univerzity v Odense. Profesor Therkel Stræde a jeho kolega Pelle Mose Hansen představili projekt *Dánští Židé v Terezíně. Topografie vzpomínek*, na kterém dánský tým pracuje od roku 2018. Společenské setkání se uskutečnilo u příležitosti stého výročí česko-dánských diplomatických vztahů. Termín prezentace také odkazoval k 76. výročí německé „Judenaktion“ v Dánsku, kdy v roce 1943 nacisté násilně odvěkli 470 dánských Židů do Terezína.

Setkání zahájil generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš, jehož s úvodním slovem následoval dánský velvyslanec v ČR J. E. Ole Frijs-Nadsen, který přijal záštitu nad celou akcí, dále pak vedoucí Oddělení novodobých českých dějin NM Tomáš Kavka a ředitelka Institutu TI Tereza Štěpková.

Po úvodních slovech následovaly tři prezentace: první z nich měla Judita Matyášová, která připomněla své pátrání po osudech židovských dětí, kterým se podařilo včas odjet z Československa a jejichž cesty vedly právě do Dánska a do Švédska. Některé z těchto osudů Matyášová publikovala ve své knize *Přátelství navzdory Hitlerovi* (2013).

Stěžejní část odpoledne byla věnována představení již výše zmíněného projektu *Dánští Židé v Terezíně. Topografie vzpomínek*. Výsledky projektu, včetně interaktivní mapy, jsou dostupné na webu <https://www.danskejoederitheresienstadt.org/>. Formou virtuálního průvodce městem přináší mapa informace o životě v ghettu a zkušenostech dánských Židů vězněných v Terezíně. V rámci projektu jsou zpracovány vydané vzpomínky a videonahrávky pořízené v 90. letech USC Shoah Foundation

Dánsko-švédský evakuační konvoj bílých autobusů Červeného kříže, který přijel do Terezína 13. 4. 1945

Michal Lukeš, ředitel Národního muzea v Praze

Členové vědecko-výzkumného projektu Dánští Židé v Terezíně Therkel Stræde a Pelle Mose Hansen

a Dánským institutem pro mezinárodní studia. Vybrané tištěné texty a rozhovory vznikly v období od roku 1945 do roku 2017. Je zpracováno 60 vzpomínek. Webové stránky projektu jsou zatím dostupné pouze v dánštině. Během příštího roku by měly být přeloženy i do češtiny.

Topografie paměti mapuje, jak se Židé z Dánska pohybovali po ghettu Terezín, kde žili, kde pracovali, kde dostávali jídlo a lékařské ošetření, na kterých místech probíhal černý obchod. Zároveň se také na mapě ukazují místa, kde dotyční cítili, že polevil útlak, a kde se na chvíli cítili svobodní. Pro každou použitou vzpomínku byla vytvořena zvláštní mapa, kde jsou zanesena místa, který dotyčný zmiňuje. Místa jsou doplněna citacemi z textů a rozhovorů, které odrážejí události, nálady a emoce, jak si je pamětníci pamatují. Mapy zachycují celkem 7 kategorií míst, ke kterým se vzpomínky vztahují: práce, bydlení, pocit volnosti, místa strachu, místa výdeje potravin, místa ošetření a místa černého trhu. Všechny jednotlivé pocitové mapy jsou též spojeny podle jednotlivých kategorií míst, lze tak sledovat, jak moc se pamětníci ve svých vzpomínkách potkávají. Na komunitních mapách lze sledovat, jak se liší pocity podle věku, pohlaví nebo místa původu pamětníků.

Celý podvečer zakončil Ib Katznelson, který se s přítomnými podělil o svůj životní příběh. Jako dvouletý byl spolu s rodiči v roce 1943 zatčen a nejprve internován v Dánsku, odkud byl spolu s matkou deportován do koncentračního tábora v Ravensbrücku. V dubnu 1944 byli oba odvezeni do Terezína, kde zůstali až do 15. dubna 1945, kdy byli všichni dánští vězni z Terezína propuštěni a odvezeni do svobodného Švédska. Domů do Dánska se mohli vrátit až po kapitulaci Německa. Ib Katznelson své vzpomínky zachytil v knize *Let him go: A Danish Child in Ravensbrück and Theresienstadt*. Kniha vyšla v dánštině v roce 2017, letos vyšla v anglickém překladu.

Ib Katznelson

**František Mořic Nágel
(1889–1944) –
Obytný objekt
v ghettu (1942)**

Obálka knihy Iba Katznelsona

Strom terezínských dětí má nového potomka

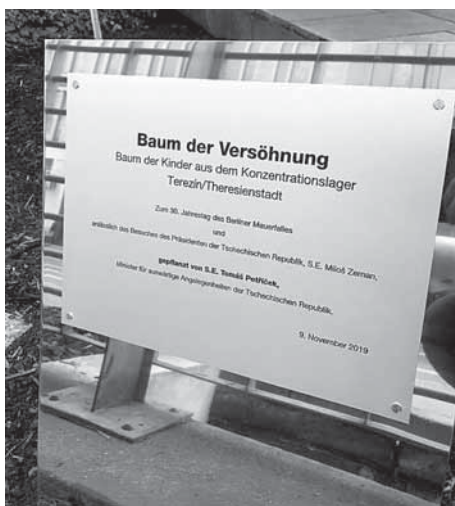
Michaela Vidláková, foto Kristýna Šlemínová, České centrum Berlín

Mohutných oslav 30. výročí pádu Berlínské zdi 9. 11. se v Berlíně zúčastnila také nejvyšší státní delegace ČR, prezident Miloš Zeman a ministr zahraničí Tomáš Petříček. (Kupodivu nikdo přítom nepřipomněl, že totéž datum se vztahuje také k jiné celoněmecké události r. 1938 – k noci velkého protižidovského pogromu, ironicky zvaného „Křišťálová noc“.)

Ministr Petříček se ale zúčastnil další, méně halasné slavnosti na zahradě českého velvyslanectví v Berlíně, která ale má velký symbolický význam a která bohužel jinak všetečným novinářům neprávem unikla: na zahradě ambasády spolu s českým velvyslancem Tomášem Podivínským zasadili mladý, asi tříletý javor. Ne ledajaký! Ten stromek je přímým potomkem, „vnukem“ známého Stromu terezínských dětí, který děti vězněné v terezínském ghettu, zasadily na svátek Nového roku stromů 15. švatu 1943 a který až do nešťastné záplavy rostl v Terezíně u krematoria jako památník povražděných dětí. Slavnosti se zúčastnili také zvláštní zmocněnkyně spolkové ministerstva zahraničí Michaela Kuchler, tajemník Federace židovských obcí Tomáš Kraus, zástupci berlínské židovské komunity a další hosté. Celou akci inicioval právě Tomáš Podivínský a sazenici si ambasáda objednala v PT a také si pro ni asi týden před obřadem přijeli. Stromek byl umístěn záměrně blízko plotu k frekventované ulici a je opatřen informační deskou.

Jak přišel pan velvyslanec na tento nápad? Nebylo to náhodou.

Českým velvyslancem v Německu je Tomáš Podivínský. Ráda bych čtenářům trochu přiblížila jeho osobnost. Z jeho profesní kariéry zmíním jen několik údajů: absolvoval Diplomatičskou akademii v Praze, v letech 1989–1990 byl členem Ústředního stávkového výboru studentů, v roce 1996 nastoupil do diplomatické služby jako poradce na ministerstvu zahraničních věcí, od roku 1997 pracoval na velvyslanectví ČR ve Vídni, 2005–2009 byl generálním konzulem v Drážďanech. V r. 2012 se stal náměstkem ministra životního

prostředí a v letech 2013–2014 ministrem životního prostředí ve vládě Jiřího Rusnoka a byl i poslancem PS Parlamentu ČR. Od 8. ledna 2015 je mimořádným a zplnomocněným velvyslancem ČR v Německu. Je také členem Česko-izraelské smíšené obchodní

komory. Na internetu se lze o něm dozvědět ještě mnohem více.

Ovšem zasloužil se ještě něčím velmi speciálním, o čem ví málokdo. V době, kdy byl generálním konzulem v Drážďanech, tam Aktion Sühnezeichen společně s Brücke-Most Stiftung uváděla do světa malou knížku vzpomínek Artura Radwanského „Trotzdem habe ich überlebt“ (A přece jsem přežil). Vzpomíná v ní na svůj šestiletý pobyt v koncentračních táborech, ale i na nelehký život po válce i na své pozdější aktivity na poli smíření a tolerance. Knižku vydala podle magnetofonových nahrávek Aktion Sühnezeichen v němčině. Tomáš Podivínský tenkrát řekl: „No, ale přece by se to mělo dostat i do rukou českého čtenáře, hlavně mládeže!“ Já na to, že to je problém – jednak kdo by to přeložil, a všechna ta práce kolem vydání – v tom já vůbec neumím chodit! Na to on přislíbil, že knížku do tří měsíců přeloží a na to další snad už najdu nějakou cestu. Skutečně knížku přeložil. Jenže ta další cesta – to znamenalo získat peníze, tiskárnu, vydavatele, různá povolení. Já si nevěděla rady – ale naštěstí se toho ujal předseda ŽOP (a člen TI) František Banyai. Našel sponzora, který poskytl finance, vydavatele i tiskárnu, a knížka v češtině byla na světě! Nešla do prodeje, byla určena k distribuci mezi mládež a pedagogy do škol, také prostřednictvím Židovského muzea a Památníku Terezín. Náklad byl brzy rozebrán, zbývalo už jen pět exemplářů. Tu se ozval Tomáš Podivínský, že by pět výtisků potřeboval. Já že všech pět posledních nedám, nejvýš tři. – Tak prý proč neuděláme dotisk. – A kde na to máme vzít? Na to TI nemá. – Ať ho tedy spojím s onou tiskárnou. Stalo se: domluvil se s nimi, zaplatil celé vydání ze svého a do 14 dnů přišly z tiskárny balíky nových knížek! A tak díky Tomášovi Podivínskému jsme získali zásobu knížek na další roky.

Tomáš Podivínský není tedy jen vysoce postavená úřední osoba. Patří mu ještě vyšší titul: Je to přítel!

Robert Guttmann – Pražský poutník v Galerii Roberta Guttmana

Michal Stránský za vydatné pomoci letáku ŽMP, foto z vernisáže M. S.

Na vernisáži měl úvodní slovo Arno Pařík

Robert Guttmann se narodil 20. dubna 1880 v jihočeské Sušici, kde také strávil své dětství. Do obecné školy chodil v Plané nad Lužnicí a na reálku chodil dva roky v Českých Budějovicích. Daleko víc než studiu se věnoval toulkám přírodou, měl rád květiny a zvířata a vůbec svobodný a volný život. Po opakovaných konfliktech ve škole ho vzal otec domů a připravoval ho na kupecké povolání.

V roce 1895 přišel do Prahy, kde navštěvoval Bergmannovu obchodní školu. Chtěl se však stát kantorem v synagoze. Zároveň se věnoval sportu a snil o tom, že se stane olympionikem. Také navštěvoval soukromou malířskou školu krajináře Aloise Kirniga, která mu poskytla malířské základy. Mimo to se pokoušel uspět na literárním poli a nabízel divadlům a nakladatelům své literární pokusy.

Když se setkal se vznikajícím židovským národním hnutím, všechny ostatní aktivity šly stranou. V roce 1897 došel pěšky do Basileje, aby se zúčastnil sionistického kongresu. Bylo mu 17 let a cestou prodával vlastní malované pohlednice, aby si vydělal.

„Jsem nejstarším sionistou pražským, nikoli snad podle stáří svého přesvědčení, ale podle délky jeho trvání,“ říkával Robert Guttmann později.

Pěšky došel na sionistické kongresy v Londýně (1900) a do Haagu (1907). Sionisté ho však příliš nebrali, a tak se tím víc věnoval malířství.

V meziválečné Praze byl Robert Guttmann znám spíš kvůli svému zjevu jako kuriózní figurka, než pro svou malířskou tvorbu. Hubená postava s velkou hlavou a s hřívou černých vlasů, s nakrouceným knírem, se zelenou mašlí pod krkem a v klopě s květinou a vždy s velkými deskami plnými kreseb pod paží – tak chodíval po Praze. Nejraději po všech tehdejších kavárnách, po redakcích Prager Tagblattu, Prager Presse a dalších. Řada tehdejších novin a časopisů o něm občas přinášela zprávy, komentáře, jeho fotografie, kresby, karikatury.

Bydlel na různých místech, většinou u svých kamarádů, přátel a podporovatelů. Často ale také tam, kde se zrovna přes den ocitl – v zeleninovém skladu na Havelském trhu nebo na galerii některé kavárny.

R. Guttmann kolem r. 1925

V létě vyrážel na dálkové pochody do Karlových Varů, do Mariánských Lázní, do Mukačeva, do Košic, Piešťan či Luhačovic.

Kreslil a maloval na zakázku, maloval portréty T. G. Masaryka a členů jeho rodiny, maloval portréty hudebníků a skladatelů, maloval také portréty významných židovských osobností své doby. Početnou skupinu jeho maleb tvoří autoportréty. Nezapomínal ani na žánrové obrázky svého okolí.

Po okupaci se Guttmannovi ztratil jeho dosavadní svět. Byl zařazen do prvního transportu 16. října 1941 do Lodže, kde hladí a vyčerpáním po pěti měsících (14. 3. 1942) zemřel.

Vernisáž proběhla 7. 11. 2019 a výstava potrvá do 23. 8. 2020 v Galerii Roberta Guttmana.

Jiný osud než Anne

Michaela Vidláková

Mohl ji potkat stejný osud jako Anne Frankovou. Ale dopadlo to jinak. Díky jednomu Člověku – ano, on si to velké „Č“ zasloužil.

Hannelore Klein (*3. 8. 1927) a její dvě sestry se narodily Josefovi a Marianne Kleinovým ve Frankfurtu. Frankovi s dcerami Anne a Margot už tam patřili k jejich blízkým známým. Se zhoršujícími se poměry v Německu se obě rodiny vystěhovaly do Amsterdamu a usídlily se blízko sebe. Jenže i tam dorazili nacisté a již do první skupiny 4 000 Židů ve věku 16–40 let, kteří byli povoláni k odeslání údajně na nucené práce, patřila Annina starší sestra Margot a také Hannelorina starší sestra, obě starší než 16 let. Anne Frankové ani Hannelore a její mladší sestry se to ještě netýkalo. Právě tehdy se Frankovi ihned uchýlili do svého pečlivě připraveného úkrytu. Jak je známo z Annina deníku, vydrželi tam dva roky, než byli prozrazeni a matka i obě dívky zahynuly v koncentračních táborech, jen otec, Otto Frank přežil.

Kleinovu rodinu ale naštěstí čekal jiný osud. Vděčí za to málo známému německému zachránci jménem Hans Georg Calmeyer (23. 6. 1903 – 3. 9. 1972).

Kdo byl Hans Calmeyer? Německý právník z Osnabrücku. Ač byl přesvědčený antinacista a nebyl členem NSDAP, byl po obsazení pověřen v Holandsku vedoucí funkcí v říšském komisariátu, a to dohledem na dodržování norimberských zákonů při „konečném řešení“. Při přípravě deportací měl na starosti zejména řešení sporných případů a řešil je, pokud to jen trochu šlo, ve prospěch těch, kteří měli být deportováni. Jak na běžícím pásu „vyráběl“ ze Židů mišence I. a II. stupně nebo dokonce árijce. Odhaduje se, že se mu podařilo vyřadit z těchto hrozivých seznamů nejméně 3 700, pravděpodobně i víc holandských Židů. Jeho kancelář se stala takřka úředním místem pro falšování židovských dokladů. Přesto si po válce neustále vyčítal, že pořád ještě udělal příliš

Laureen Nussbaum, 2014

Hans Calmeyer

Rodina Frankova

Rudi Nussbaum, Hannelore Klein, její matka a jejich tři děti

Rudi a Hannelore, 2008

málo, že i když zachránil, co mohl, byl i tak součástí té neblahé mašinerie smrti. Jeho činnost má podrobně zdokumentováno muzeum Jad Vašem, které ho, bohužel až 20 let po jeho smrti, ocenilo vyznamenáním „Spravedlivý mezi národy“.

V případě Kleinových tomu bylo tak, že jedna babička z matčiny strany skutečně nebyla Židovka. Calmayerovi se podařilo nějak v dokumentech zaonačit, jako by ani její manžel, Hannelorin děda, a tedy ani maminka nebyli Židé, dcery byly tím pádem jenom míšenky a matka tak chránila i jejich tatínka. Mohli zůstat ve svém bytě, dokonce chodit do školy. Hannelore se už tehdy seznámila se svým pozdějším manželem, Rudim Nussbaumem. Bylo jí 14, jemu 19 a před nacisty se celou dobu ukrýval nejprve u holandského sedláka a později u Kleinových. Hannelore byla jeho spojkou s vnějším světem. Právě v této nebezpečné situaci se velice sblížili. Hannelore navštěvovala i jiný ukrytý židovský manželský pár, pomáhala s distribucí potravinových balíčků a v poslední, hladové válečné zimě pomáhala shánět jídlo i pro jejich rodinu.

Skončila válka. Kleinovi i Rudi Nussbaum ji přežili, jako jediní z obou rodin. Také své přítelkyně Anne a Margot už Hannelore nikdy nespátřila. Jak dál? Završit školní vzdělání vysokoškolským studiem? Rudi musel rychle dohonit 9 chybějících let školy a po složení maturity vystudoval jadernou fyziku. V r. 1947 se vzali, za svědka na svatbě jim byl Otto Frank. Jak těžko mu asi bylo, že žádnou ze svých nadaných dcer nemohl takto doprovodit do manželství!

Nussbaumovým se narodily tři děti, dva chlapi a děvče. V r. 1955 se vystěhovali do USA. Oba brzy získali práci na univerzitě v Portlandu, Rudi pracoval v jaderném výzkumu a Hannelore, nyní již Laureen, získala titul PhD a přednášela na Oddělení pro studium cizích jazyků a literatury. Zaměřila se na židovskou literaturu zejména po holocaustu. Napsala pěknou řádku článků, studií i knih, v nichž často vracela k tématu holocaustu, ale stále má pocit, že pro to, co si s manželem slíbili po válce, ještě udělala příliš málo, příliš málo, příliš málo...

Věra Šlesingerová (5. 9. 1924 – 21. 10. 2019)

Paní Věra Šlesingerová za svůj dlouhý život prožila a přežila dvě totality a také dvě demokracie a jak sama říkala, „byl to krásný život (...až na ty chyby)“.

Jako mladá byla Věra, rozená Pollaková, v Košicích plná optimismu a nadšení pro svět, svět plný demokracie a svobody. Tento svět se ovšem záhy zcela proměnil a postavil ji před těžkou zkoušku v podobě odsunu celé rodiny do Prahy a pak 21. října 1941 následoval transport do lodžského ghetta, kde ztratila v roce 1944 otce a pak byly v srpnu 1944 s maminkou odsunuty do koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau, kde její maminka zahynula v plynové komoře. Věra měla štěstí, že přežila a z Birkenau byla odeslána do Meziměstí (Halbstadt) u Broumova v bývalých Sudetech. Pracovala v kovozávodě až do konce války.

Po válce se vrátila do Prahy, udělala si zjednodušenou poválečnou maturitu, a protože před rokem 1941 studovala angličtinu a měla ráda českou literaturu, rozhodla se pro studium učitelství angličtiny a češtiny na Filozofické fakultě UK. Ještě před dokončením studia nastoupila na své první místo v základní škole v Kostelci nad Labem.

1. července 1950 se provdala za Jaroslava Šlesingera. Narodily se jim dvě děti, a protože dojíždění do Kostelce bylo neúnosné, nastoupila jako učitelka na prvním stupni ZDŠ v dnešních Heroldových sadech v Praze 10, neboť místo na gymnáziu, pro které měla vzdělání, nebylo. Pak ji čekala jedna z mnoha pověrek, kterými si v životě prošla a po ní nastoupila na ZDŠ u Vršovického nádraží. Na začátku 60. let dvacátého století poté, kdy její manžel prodělal těžký infarkt, z existenčních důvodů vstoupila do KSČ a dostala nabídku na profesorské místo na SVVŠ v Přípotoční ulici, kde působila i jako zástupkyně ředitele a v polovině šedesátých let přestoupila na elektrotechnickou průmyslovku Na Příkopě v Praze 1. V roce 1968 podporovala Pražské jaro, po okupaci povolila studentům vyvěsit Listinu práv a svobod a v roce 1970

po stranických prověrkách byla vyloučena z KSČ, přestala být zástupkyní ředitele a následující rok musela ze školy odejít. Přešla do SPŠE v Ječné ulici, kde učila angličtinu (češtinu nesměla) až do výnosu v roce 1972, že vyloučení kantoři nesmějí pracovat ve školství.

Paní Věra byla výborná kantorka, která měla své povolání moc ráda a přistupovala k němu velmi zodpovědně, jen těch hodin strávených nad přípravami a ještě v pokročilém věku, kdy učila soukromě angličtinu, si na hodiny dělala přípravy. Byla přísná, nesnášela lajdáky, ale ti kteří měli o předmět zájem, ti se opravdu něco naučili.

Po listopadu 1989 začala na živnostenský list znovu učit, mimo jiné také v Židovském muzeu. Začala cestovat, setkala se s přáteli a příbuznými, kteří emigrovali.

Vždy se hlásila ke svému židovství, ale o koncentračním táboře nechtěla mluvit, ani se svými dětmi. Poté, co někteří začali holocaust zpochybňovat, se rozhodla, že musí o tom mluvit. Říkala: „kdo jiný než my, kteří jsme to přežili, by o tom měl mluvit?“

Její svědectví (tak jako řady dalších obětí) bylo zaznamenáno Spielbergovou nadací Shoah, navštívila Lodž a vznikl dokumentární film Pavla Štingla „Ghetto jménem Baluty“, podílela se na vzniku Terezínské iniciativy, atd.

S maminkou odešel kus historie Československé a České republiky, historie, kterou bychom si měli připomínat a neměli bychom zapomínat, jak málo stačí, aby se svět změnil. Nikdy se nedala zlomit, s žádným režimem si nezadala, vždy zůstávala slušná.

**Jan Šlesinger (syn)
Helena Pánková (dcera)**

Věruška Šlesingerová byla pro mne zvláštní bytůstkou, ve které se potkával styl starých časů s profesorskou noblesou v jednání.

Potkali jsme se na jedné cestě do Lodže, která spojovala naše rodinné minulosti. Vůbec jsem nepředpokládal, že bych tam měl někdy natáčet nějaký film, jen jsem se svezl ze zvědavosti se skupinkou pamětníků, kteří tam jeli na kontrolu zavěšení pamětní desky na české transporty. Dámy vezly s sebou knížečku, kterou iniciovaly jakési sbírky lodžské skupiny přeživších. Pojednávala o historických

Foto Michal Stránský

souvislostech ghetta, přibližovala různé archivní podklady a v závěru uváděla, že na místech někdejších ghetto domů už je dnes skoro všechno jinak.

Pak jsme tam přijeli, vyrazili jsme do ulic Balut, jak se ta končina nazývá, a postupně jsme objevovali ty původní ulice, pak ty původní domy a jejich dvorky... Zkrátka autor více pracoval v archivu, než na místě. Věruška na jednu stála před tím „jejich“ domem a konstatovala, je úplně stejný, snad dokonce od války nevymalovaný... „A ten smrad je tu docela stejný a tam ty špinavé děti u těch kůlen, to jsme vlastně skoro my za války...“

A to rozhodlo o velkém dokumentu o stigmatizovaném místě, jenž pak vznikl další dva roky.

Vždy, když jsme po různých cyklech dotáček v té strašlivé končině odjížděli domů, tak jsme měli pocit, že bychom měli jít na dva dny do vany, aby se to z nás odmočilo. Desítky let po válce jsme objevili Baluty, někdejší zlodějskou čtvrt' města Lodže, později ghetto a po válce azyl pro nejdrsnější sociální vzorek polského obyvatelstva univerzitního města Lodž. Natáčeli jsme v bytech a na chodbách domů, o kterých sami jejich obyvatelé tvrdili, že tam je ještě dnes krev jejich válečných obyvatel na zdech...

A já jsem tam všude viděl tu Věrušku Šlesingerovou, jak prochází průjezdem toho „svého“ činžáku v kostýmku s bílými límečky, jako poslední aristokratku čekárny na smrt, kterou se nepodařilo vyvětrat ani po padesáti letech.

Pavel Štingl

Věru Šlesingerovou, tu drobnou, inteligentní a velmi kultivovanou dámu, budu mít dlouho v paměti. Byla vždy radost s ní debatovat o nejrůznějších tématech.

Michal Stránský

Helga Hošková: „90“ v Jeruzalémské synagoze

P. Balajka, foto PB

Ač se to zdá neuvěřitelné, devadesátka v názvu výstavy Helgy Hoškové-Weissové v Jeruzalémské synagoze neoznačuje počet vystavených obrazů, ale počet roků, jichž se dožívá v listopadu. Vernisáž 19. září tedy byla jakousi první oslavou jejích narozenin. A oslava to byla vpravdě velkolepá. Synagoga byla zaplněná do posledního místa. Poslední žijící kamarádky z Terezína už sice obsadily sotva jednu řadu, ale přátel a známých bylo požehnaně. K čestným hostům patřili i velvyslanci a další významné osoby veřejného a kulturního života. Rovněž početná rodina byla nepřehlédnutelná, zvláště když se tak významně podílela na průběhu oslavy.

Výstavu zahájil předseda ŽOP František Bányai, pak se ovšem už dostali ke slovu a hudebním nástrojům syn Jiří Hošek, který nejen s dojetím promluvil o své matce, ale zahrál jak na varhany, tak na violoncello. Zahrála i vnučka Dominika Weiss Hošková s maličkou dcerou i s otcem, prostě muzicírovala značná část rodiny. Bratranec Tomáš Töpfer přednesl několik básní Helžina otce Otto Weisse.

Výstava v Jeruzalémské synagoze samozřejmě nemůže prezentovat veškerou rozsáhlou malířskou tvorbu Helgy Hoškové-Weissové, byla sem vybrána dvě symbolicky vzájemně se doplňující témata – téma holocaustu (včetně na speciálních panelech prezentované Helžiny dětské kresby z Terezína) a téma židovské rodiny. Je obdivuhodné, že poslední vystavené obrazy jsou z roku 2018! A jak je vidět, naši oslavenkyni to stále výborně maluje, zůstává věrná svému originálnímu malířskému stylu, jen se její rukopis uvolňuje a vychází z něj poselství, že židovský život pokračuje v dalších generacích. Její děti jsou toho pádným důkazem.

Akademická malířka Helga Hošková-Weissová, Dr. h. c., se narodila 10. listopadu 1929 v Praze-Libni v asimilované židovské rodině. Po okupaci

Helga Hošková

Československa se stali Weissovi obětí řady nacistických perzekucí. Poslední školní docházkou Helgy Weissové byla čtvrtá třída základní školy. Do páté už nesměla. Učil ji tatínek a navštěvovala takzvané kroužky, vyučování v soukromých bytech, poloilegálně organizované židovskou obcí.

7. prosince 1941 byli Weissovi deportováni v jednom z prvních transportů do terezínského ghetta. Do svého kufru si dvanáctiletá Helga přibalila pastelky, vodové barvy a papír. Jeden z prvních obrázků dvou dětí stavících sněhuláka propašovala tatínkovi do kasáren. Vzkázal jí, ať maluje to, co vidí. Zatímco jiné děti kreslily květiny nebo pohádkové výjevy a svůj talent rozvíjely pod vedením malířky Friedl Dicker-Brandeisové, která se dětem věnovala a vyučovala je kreslení, Helga zobrazovala skutečný život, který kolem sebe viděla, bez pedagogického školení. Vznikl tak naprosto ojedinělý cyklus kreseb, významný jak svojí dokumentární hodnotou, tak výtvarnou. V terezínském ghettu Weissovi strávili téměř tři roky, během nichž Helga namalovala více než stovku kreseb cyklu známého po válce pod názvem *Maluj*,

Hluboké kořeny, 2007

co vidíš zachycujícího každodenní život v Terezíně.

Začátkem října 1944 byla rodina Weissova transportována do Osvětimi. Helga odevzdala před odchodem kresby svému strýci, který je zazdil v kasárnách, díky čemuž se zachránily a mohly být ukázány celému světu.

Zatímco tatínek zemřel v plynové komoře, Helga s maminkou byly vybrány na práci do továrny na letadla v německém Freibergu. Tam za podobně krutých podmínek jako v Osvětimi strávily pět měsíců. V dubnu 1945 nastoupily pochod smrti směřující do koncentračního tábora Mauthausen. Tam se dočkaly 5. května osvobození.

Po válce začala Helga studovat na gymnáziu, po roce se ještě přihlásila na střední grafickou školu, takže nakonec složila dvě maturity. Chtěla pokračovat na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, talentové zkoušky úspěšně složila, ale

u ústního pohovoru shledali na základě předložených prací včetně terezínských kreseb její pohled na svět za příliš pesimistický a doporučili jí, aby šla na rok do továrny a získala mezi dělníky optimističtější názory. Na odvolání ji však našťastí přijali. Zpočátku byla v ateliéru monumentální malby u Emila Filly, po jeho smrti studovala u Antonína Pelce a nakonec Aloise Fišárka. Vykonstruované politické a antisemitské procesy 50. let ji zbavily iluzí.

Vdala se a narodil se jí syn Jiří a dcera Kateřina. Komunistické metody mohla pozorovat zblízka, protože manželova katolická rodina byla ze značné části na dlouhá léta vězněna v komunistických lágrech.

Ve svém malířském díle se začala v 60. letech vyrovnávat s holocaustem v cyklu *Kalvárie*.

V roce 1965 absolvovala stipendijní cestu do Izraele, ze které vytěžila

projasnění životního pocitu i malířské palety a cyklus obrazů, který na jaře 1968 vystavila v Praze pod názvem *Obrazy z putování po Svaté zemi*. Úspěšnou uměleckou kariéru jí opět zastavil rok 1968. Na několik let přestala malovat a věnovala se 14 let vyučování na lidové škole umění. K malování se postupně vracela – stejně jako k motivům války, holocaustu a obecně zkázy a zmaru.

Svým dílem se snaží předat poselství mladým lidem, aby se už neopakovalo to, co musela prožít její generace. Jezdí po celém světě a účastní se besed se studenty, aby na jejím osudu mohli poznat, co znamenal holocaust. Kniha Helgy Hoškové-Weissové „Deník 1938–1945“ s použitím vlastních kreseb a fotografií byl přeložený do šestnácti jazyků, v Německu a Rakousku je povinnou školní četbou.

Za své celoživotní umělecké dílo byla v roce 1993 vyznamenána udělením čestného doktorátu na Massachusetts College of Art v Bostonu. V roce 2009 jí byla za tvorbu udělena Medaile Josefa Hlávky za celoživotní dílo a 28. října 2009 jí byla Václavem Klausem udělena Medaile Za zásluhy 1. stupně v oboru v umění a vzdělávání.

V roce 2014 obdržela Německý Čestný kříž a v roce 2015 Rakouský Čestný kříž za zásluhy ve vzdělávání.

Dámou české kultury byla jmenována ministrem kultury Danielem Hermanem v roce 2016.

Hlad, 1965

Bar Micva, 1993

K životnímu jubileu, které HELGA HOŠKOVÁ oslavila 10. listopadu, přejeme všechno nejlepší.

Předsednictvo Terezínské iniciativy

Věrka

Asi bychom dnes jen stěží potkali v Přešticích nebo ve Štěnovicích člověka, který by si pamatoval na drobnou dívku Věru Gansovou. Přesto zvláště Přeštice během svého dětství často navštěvovala, i když se v roce 1930 narodila v Praze. Ke dvěma místům jižního Plzeňska ji vázaly maminy přibuzenské vztahy. Věřčina maminka Ida Gansová byla rozená Kleinová z Přeštic. Její rodiče, Josef a Anna Kleinovi, měli kromě Idy ještě další čtyři dcery, Olgu, Reginu, Ernu a Josefu. V Přešticích proti kostelu, tam, kde se říká Na Pohořku, se v řadě nízkých stavení krčí dům čp. 45, kde židovská rodina Kleinova žila. Ida se provdala do Prahy za komerčního inženýra Leo Ganse, Regina byla provdána ve Štěnovicích za Emila Roubička, Josefa se usadila s manželem až daleko u tety v Americe a Erna založila rodinu v Plzni, ale ještě před válkou zemřela. Doma zůstala Olga, aby se starala o rodiče, především o matku Annu, která na konci svého života byla slepá, a proto zcela odkázaná na pomoc své dcery. Malá Věrka jezdila za babičkou a dědečkem do Přeštic každé prázdniny. Z Přeštic se byla podívat i za tetou Reginou Roubičkovou ve Štěnovicích, tam se potkávala s bratrancem Jirkou (1927), který byl jen o málo starší. Nejšťastnější ale byly obě děti u babičky a dědy v Přešticích Na Pohořku.

Oba Věřčini rodiče pocházeli z židovských rodin, ale své židovství nijak zvlášť nevnímali. Doma samozřejmě mluvili česky, rodina Gansova žila jako všichni jejich nežidovští sousedé včetně toho, že slavili křesťanské Vánoce. To, že jsou Židé, jim připomněl až fašismus, a nikoliv jen německý. Malá Věrka stačila navštěvovat ještě třetí třídu obecné školy v Praze, když jí byl jako Židovce v roce 1940 přístup ke vzdělání zakázán. Každý den, poté co začaly v protektorátu platit norimberské zákony, jí bylo její židovství připomínáno. Ani v Přešticích nebylo lépe. Dědeček Klein zemřel těsně před mnichovským diktátem v roce 1938 a babička Anna zůstala sama s dcerou Olgou. Když v roce 1941 těžce onemocněla, rozhodla se její dcera Ida Gansová, že se za ní vydá do Přeštic a vezme s sebou i dcerku Věru. Hodně riskovaly, už se psal rok 1941 a represe vůči židovskému obyvatelstvu vzrůstaly. Bylo dost nebezpečné cestovat z Plzně do Přeštic vlakem, když trať vedla částečně i územím Sudet a Ida s dcerou musely mít na kabátě žlutou Davidovu hvězdu. Přesto do Přeštic dojely. Horší už byla cesta zpátky do Prahy. Ida se neodvážila podruhé riskovat a najala v Přešticích auto, které je mělo dovézt do Plzně. Podstatnou část cesty se Věrka a její maminka Ida schovávaly na podlaze auta, ale i přesto se na české auto snesla dávka kamenů hozených německými výrostky. Byla to poslední Věřčina cesta za babičkou Annou, ta ještě v roce 1941 zemřela.

Oba velmi vzdělání Věřčini rodiče si byli vědomi toho, že situace židovského obyvatelstva v protektorátu spěje k tragédii. Již v roce 1940 byl Ing. Leo Gans zatčen gestapem, odvezen do Pečkárny, kde ho vyslychal nechvalně známý komisař Böhm. Po několika měsících byl sice propuštěn, ale vzápětí, tři dny po propuštění, nastoupila celá rodina Gansova do transportu do Terezína. Tatínek Leo, maminka Ida a jedenáctiletá Věrka. Byl studený prosinec 1941.

Hrůznost života v koncentračním táboře je nesdělitelná. Nelze ji pochopit nikomu, kdo koncentračním táborem jako vězeň neprošel. Zima, hlad, ponižování, čekání na smrt.

Paní Ida Gansová pracovala v terezínském továrně se slídou. Byl to provoz, který měl mimořádnou důležitost v německém letectví. Vězni, kteří zde pracovali, měli větší šanci na přežití, nehrozilo jim totiž zařazení do transportů na východ, kde čekala vězně z Terezína jistá smrt v plynových komorách vyhlazovacích táborů Osvětim, Majdanek, Treblinka, Zamosc, Sobibor. Inženýr Leo Gans takové štěstí jako jeho žena neměl. Byl zařazen do transportu do Osvětimi na podzim roku 1944. Věrka zůstala v terezínském táboře sama a její maminka Ida se pochopitelně obávala, že bude také poslána na východ. Nakonec se paní Gansové podařilo získat pro Věrku práci v továrně a obě tedy mohly žít nadějí, že snad přežijí. Začalo jaro 1945. I v Terezíně už bylo poznat, že se blíží konec války, protože vězňitelé a mučitelé začali zahlazovat stopy svých nelidských činů.

Věrka s maminkou se dočkaly osvobození Terezína, kam se začaly vracet vlaky z východu s vězni, kteří přežili. Ve vlcích měli být lidé, ale místo nich se objevovaly stíny, bytosti z apokalypsy. Peklo, kterým všichni prošli, bylo z jejich vzezření přímo hmatatelné. Marně hledala Věrka mezi těmi z Osvětimi svého táta. Leo Gans mezi vězni nebyl. Navíc se v Terezíně začal šířit tyfus a byla vyhlášena karanténa. Věrce se ještě podařilo koncentrační tábor opustit, ale její maminka Ida se opět stala „vězňem“. Přísná zdravotnická nařízení jí nedovolila odejít z Terezína, i když tyfem onemocněla.

Vysílená, na kost vyhublá Věrka, se vrátila do Prahy sama. Domů. Jaký to ale byl domov bez rodičů ve vydrancovaném a rozstříleném bytě. Žádní přátelé ani známí, neskutečný chaos po povstání, zbytky skrývajících se Němců, střelení a umírání. K tomu se přidala ještě příliš živá hrůza koncentráku. Uprostřed toho všeho opuštěná Věrka, co všechno osud naložil na útlá ramena drobné dívky.

Ač se to ještě i dnes, po více než sedmdesáti letech, zdá neuvěřitelné, stal se veliký zázrak. Věrka v Praze dostala zprávu, že její tatínek Leo Gans přežil, vrátil se a je u známých lidí. Radost k neunesení. Tatínek žije. Vážil 37 kilo, tělo měl pokryté vředy, těžce zraněn na ruce, kterou mu přerazil esesácký dozorce. Zraněný, nemocný, víc přízrak než člověk, ale živý. Jen maminka ještě chyběla, nesměla opustit Terezín. Ale nakonec ji potkalo malé štěstí, neznámí lidé, kteří v Terezíně hledali své blízké, ji tajně z Terezína vyvezli. A shledání! Všichni zase spolu. Maminka Ida, táta Leo a malá Věrka. Celá rodina přežila. Dodnes se nechce věřit.

Ano, bylo po válce, ale těžkosti života pro Věrku neskončily. Bylo jí patnáct a veškeré její vzdělání se opíralo o tři třídy obecné školy. Všechno musela rychle dohnat, aby mohla jít na gymnázium. Jaké to muselo být kruté pro křehkou a slabou dívku, která strávila bezmála čtyři roky v koncentráku, když ji ve škole profesorka označila za zvlčilou koncentračnici a ještě dodala, že se z koncentráku neměla ani vrátit. Fašismus v myšlení přežíval i po válce a bohužel opět i dnes zvedá v Čechách hlavu. K tomu všemu dopadly na rodinu

poúnorové zákony, podle nichž byl Ing. Leo Gans označen za představitele buržoazie a přišel o místo ve své kanceláři. Po maturitě začala Věrka studovat na Přírodovědecké fakultě, ale po čtyřech semestrech musela fakultu opustit, protože měla v kádrovém posudku poznámku o buržoazním původu. Ze studentky se rázem stala dělnice. V 50. letech být Židovkou, mít rodiče intelektuály a navíc „přežit“ koncentrák, to byla fakta pro komunistický režim neodpuštělná. Touha po vzdělání ale byla příliš silná, aby se Věra vzdala. Pokusila se studovat při zaměstnání, ale i to jí bylo brzo zakázáno. Psala nekonečná množství odvolání, žádostí, proseb i stížností, aby mohla studovat. Teprve v roce 1968 byla rehabilitační komisí zproštěna všech nespravedlivých obvinění, jimž musela ona a její rodiče dlouhá léta čelit. Dokonce jí bylo umožněno, aby opět začala studovat. Na Vysoké škole chemicko-technologické jí uznali některé zkoušky a Věra nakonec dostudovala v roce 1975. Tedy třicet let po návratu z koncentračního tábora dokončila studia s titulem inženýrky chemie. Studovat dálkově, starat se o nemocné rodiče, vychovávat sama malého synka, to chce jistě hodně síly a pevnou vůli. Kdo by to v té křehké ženě hledal. Ale Věra všem ranám osudu uměla vzdorovat a to i tehdy, když už si její okolí myslelo, že se vzdá. Vychovala velmi nadaného syna, dnes již dávno uznávaného lékaře.

Paní Věra zemřela v roce 2014 ve věku 84 let. Do konce svých dnů vzpomínala na šťastné okamžiky z dětství, kdy jezdila do Přeštic k babičce a dědečkovi Kleinovým, jejími vzpomínkami se míhaly obrázky tety Olgy a Reginy, bratrance Jirky Roubička ze Štěnovic, se kterým chodila na přeštickou pouť. Po válce nechala rodina Gansova postavit důstojný pomník svým blízkým na přeštickém židovském hřbitově. Na pomníku jsou jména Věrčiných prarodičů Josefa a Anny Kleinových, jméno tety Olgy Kleinové a tety Reginy a jejího manžela Emila Roubička, kteří zahynuli v Osvětimi. Mnohokrát navštívila paní Věra se svou maminkou Idou a později už s dospělým synem hrob svých blízkých na přeštickém židovském hřbitově. Dnes přijíždí do Přeštic Věrčin syn a Věrčini vnuci položit pár kamínků.

Jak nesmírně těžký, ale přesto naplněný život. Jakým vzorem odvahy, pracovitosti, odříkání a touhy uhájit právo na důstojný život byla drobná křehká paní Věrka.

PhDr. Alena Vlčková

Prameny: osobní sdělení Ing. Věry Polákové, roz. Gansové, Susan Roubicek, DMD, USA, Vlčková, Alena: Židovská historie ve Štěnovicích, OÚ Štěnovice 2010

Památník Terezín

vyhlašuje na rok 2020 XXVI. ročník literární a XXIV. ročník výtvarné soutěže – Memoriálu Hany Greenfieldové se společným tématem:

Válka skončila, můžeme zapomenout?

V květnu 2020 uplyne 75 let od porážky nacistického Německa. Druhá světová válka poznamenala či dokonce vzala životy miliónům civilistů, mezi nimiž se nacházeli i lidé pronásledovaní a vraždění na základě nacistických rasových zákonů. Ale přineslo také ukončení války těm, kteří přežili, konec útrap? Mohli po osvobození zapomenout na všechno prožité a smířit se se ztrátou svých blízkých a přátel? Nebo se o zapomenutí ani pokoušet neměli, protože slovy Elieho Wiesela: „Zapomenout znamená zabít všechny oběti podruhé“? Co čekalo tyto lidi dále? Založení nové rodiny? Ponoření se do studia či do práce? Nebo život bez radosti a smyslu? Jak se můžeme tři čtvrtě století po holocaustu vyhnout postupnému zapominání na jeho příčiny a oběti? Je poznání těchto příčin důležité i pro orientaci v problémech současného světa, které mohou vyústit ve válečné konflikty, etnické čistky či genocidu? Můžeme ho využít k tomu, abychom už v zárodku zabránili těmto procesům?

Zamyslete se nad výše uvedenými otázkami a vytvořte výtvarné či literární práce, které nám zašlete na níže uvedenou adresu. Můžete si samozřejmě položit i otázky vlastní, které se také s vyhlášeným tématem úzce pojí. Při zpracování Vám ponecháváme možnost volby jakékoliv umělecké formy a techniky.

Podmínky účasti a časové rozvržení soutěží:

Soutěž je určena pouze pro žáky škol České republiky. Práce musí být předány nebo odeslány na níže uvedenou kontaktní adresu nejpozději do 23. března 2020.

Kontaktní adresa:

Památník Terezín, Principova alej 304, 411 55 Terezín, tel.: 416 724 563,
e-mail: straka@pamatnik-terezin.cz, kana@pamatnik-terezin.cz
Vzdělávací oddělení – Mgr. Pavel Straka, Mgr. Jan Kaňa

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Terezin na téma: Jsem tu bez rodiny

Jizva

Simona Jandová, 15 let, Gymnázium Trhové Sviny (1. kategorie, 2. místo)

Vlak s dřevěnými vagony bez oken tiše uháněl podzimní krajinou kamsi do neznáma. Ti, co jej viděli, se mohli jenom domýšlet, co a kam ten vlak vlastně veze. Jeho cestující se k sobě tiskli, protože ve vagonech nezbývalo už téměř žádné místo. Dusný vydýchaný vzduch se mísil se strachem a beznadějí zoufalých matek, které hledaly své děti.

„Maminko? Proč to musíme mít na oblečení?“ Zeptal se malý kluk, který měl uhlově černé vlasy a jeho pronikavě modré oči nápadně připomínaly mořskou hladinu. Drobnými prsty si přitom nepřítomně přejížděl přes žlutou hvězdu s nápisem JUDE. Vzhlížel k ženě se stejně tmavými vlasy, která s jistou úlevou v očích tiskla své dva téměř identické syny k sobě a zrak upírala na druhý konec vagonu, kde se na nohou sotva udržel její manžel.

Ještě včera večer by ji nenapadlo, že se další den stane něco podobného. Kluci měli páté narozeniny a ona jim upekla čokoládový dort. Všichni se společně smáli a navzdory tomu všemu okolo byli alespoň na pár okamžiků šťastní. Moc dobře si uvědomovala, co tohle všechno znamená, ale odmítala na to jen pomyslet. Snad kvůli svým synům a manželovi, kterému už gestapo uštědřilo pár bolestivých ran. Doufala, že právě oni jsou ti vyvolení, které potká to štěstí, že ten vlak nemíří tam, kam si myslí.

„Aby nás poznali od ostatních, víš,“ odpověděla mu a pohladila ho po vláskách.

„My jsme jiní?“ Otočil se na ni její druhý syn, který měl roztržené obočí a s bolestivým výrazem si přidržoval pravou ruku, kterou měl poraněnou, jak do něj jeden člen gestapa prudce vrazil, aby ho popohnal.

„Ideál je jiný,“ povzdechla si.

Její odpověď se však ztrácela ve shluku zmatených a vystrašených hlasů. Vlak totiž s prudkým škubnutím zastavil a z venku k nim doléhaly zlověstně znějící hlasy. Popadla své dva syny do náruče a z posledních sil se snažila je udržet u sebe. Zadívala se na svého muže, pevně odhodlaná z něj nespustit oči, dokud nebude dostatečně blízko u nich.

Jak jeden z vojáků otevřel dveře, nahnul se do vagonu vlhký vzduch prostoupený pachem cigaret a kovu. Lidé se tlačili ven, jako by je tam venku čekalo něco lepšího. Kluci se křečovitě drželi své maminky a jednomu po tváři stékaly slzy, jak ho rozbolela poraněná ruka. Jejich tatínkovi se podařilo dostat jen několik málo metrů za ně, jen stěží ale s nimi dokázal udržet krok. V záři ostrého odpoledního sluníčka, které je oslepovalo, se nořili mužské postavy vojáků, kteří nemilosrdně odtrhávali děti od svých matek a rozdělovali nově příchozí oběti do několika skupin.

Kluci se spolu dostali do nějaké místnosti plné mladších i starších dětí. Netušili, kde jsou jejich rodiče, stejně tak jako

oni neměli ponětí, kde jsou jejich synové. Oba dva se usadili na zem, přitáhli si kolena k hrudníku a opřeli se o navlhlou špinavou zeď.

„Jak se jmenujete?“ Zeptal se Tomáš dvou o poznání starších chlapců kousek od nich. Celou dobu se spolu bavili, takže bylo zřejmé, že se ti dva nevidí poprvé v životě.

„Petr,“ ujal se slova ten větší z nich a přestal svou pozornost věnovat pomačkanému papíru s uhlovou kresbou vesmírné rakety.

„A tohle je Hanuš,“ ukázal na světlovlasého chlapce sedícího vedle něj.

„Vás taky vystěhovali?“ Zajímal se David, jehož hlas zněl plačtivě. Trochu sykl, když se omylem dotknul své poraněné ruky.

„Ne,“ Petr zavrtěl hlavou a žmoulal roh papíru. „My přijeli z Terezína.“

Kluci se chtěli zeptat, co to je ten Terezín, ale už to nestihli. Do místnosti totiž vtrhlo několik mužů a vyháněli je ven.

Venku už stály dvě řady dospělých. V klucích se probudila naděje, a tak se jejich oči rozběhly po lidech, jak se snažili usilovně najít známé tváře svých rodičů. Vojáci děti posílali buď do jedné, nebo do druhé řady. Kluci nechápali, podle čeho se rozhodují. Nejdřív oddělili Petra a pak poslali Tomáše do druhé řady. Vystrašeně tam stál a nevěděl, jestli má hledat své rodiče nebo se dívat na milovaného bratra. Toho poslali do stejné řady jako Petra. Pak přišla řada na Hanuše, starší voják se na něj chvílku díval, jako by se snažil vybavit si nějakou vzpomínku a pak ho poslal do stejné řady jako Tomáše.

Takže to střídají?

Roztřídili zbytek dětí a pak se řady daly do pohybu. Vojáci je mezi obrovskými budovami z načervenalých cihel kamsi vedli.

Pak se zastavili před obrovskou budovou a Tomáš se po Hanušově boku rozhlížel kolem sebe. Až je konečně našel, zářivě se usmál a zamával na svého brášku, který upozornil je na něj. Kousek od nich stál i Petr, ten ale Tomáše nezajímal, protože on našel své rodiče.

Tam jsou asi nemocní. Napadlo ho, když si všiml, že maminka má obvázaný kotník šátkem.

Asi půjdou k doktorovi, uvažoval.

Někde v dálce se ozvala velká rána. Hanuš nervózně tékal očima z Petra na budovu před nimi a zase zpátky. Nevěděl, že mu maminka několik dní zařizovala, aby se nedostal do plynu, netušil ani, že je také tady. Byl jen odhodlaný nepustit přítele, se kterým trávil posledních několik měsíců. Najednou se rozběhl a přeběhl na druhou stranu k Petrovi. Tomáš si toho všiml, chtěl to taky udělat, jenže se ozvalo několik výstřelů, lekl se a zastavil se.

„Kein Schritt mehr!“ Křičel rozzuřeně jeden z vojáků a druhá řada se dala opět do pohybu. Vcházeli do budovy,

Robert Hopjan, 11 let, ZŠ Šrámkova, Opava (1. kategorie, 1. místo)

kteřá jako by jednoho za druhým požírala. Rodiče s bratrem mu zmizeli před očima. Báł se vyběhnout, a tak si s bratrem jen vyměnili krátké pohledy a pak jemu i rodičům zamával... najednou tam stál sám, úplně sám...

Tomáš se otočil zády k budově a zadíval se na malou světlavou dívenku, kterou v rukou svírala zřejmě její maminka a ten muž, co stál tak blízko u nich, byl nepochybně její tatínek. Krátce, na opravdu jen velmi malý moment, si hleděli přímo do očí. Zmocňovala se ho závist... proč její rodiče také neodvedli?

Když v budově zmizel i poslední člověk z dlouhé řady, voják prudce zabouchl kovové dveře a někomu v okně budovy dal mávnutím ruky znamení. Rolety na oknech postupně jednu po druhé někdo zatahoval, Tomáš mžoural na okna, jestli náhodou v těch zatím nezatažených neuvidí skrze záclony své rodiče nebo Davida. Nezahlédl však jedinou známou tvář. Pak se zatáhlo poslední okno a z budovy se ozvalo tlumené zakřičení...

O 35 let později

Měl pocit, že už nedokáže udělat ani jeden jediný další krok. Vzpomínal si, jak tu kdysi na úplně stejném místě stál. S bolestí v očích, které jako by teď zahaloval veliký šedý mrak, se díval na tu velkou stavbu před ním. Jeho manželka Bára mu stála po boku a pevně mu svírala paži. Aníž by si to uvědomoval, stonky květin, které svíral v druhé ruce, přímo drtil. Zastavil se před deskou na zdi z rudých cihel, hlubokým nádechem si dodal potřebné odvahy a zvedl zrak. Začal pročítat jména v několika sloupcích vedle sebe.

Dvě z nich ho upoutala naprosto nečekaně.

Petr Ginz

Hanuš Beck

Určitě to jsou oni. Vzpomněl si na dva starší chlapce z místnosti. Hanuš přeběhl do druhé řady, kdyby jen neměl tehdy takový strach...

Četl dál. Přečetl několik neznámých jmen, až se dostal k příjmení, které se třikrát opakovalo, které nesl i on.

Tohle bylo ono. Jediná věc kromě jeho srdce, která na celém světě připomínala životy jeho rodičů a bratra.

Po tvářích mu začaly stékat dva horké potůčky slz. Sklonil se k zemi, položil na ni svazek květin a znovu se narovnal.

Bára pozorovala svého zničeného manžela, který se se zakloněnou hlavou a s přimhouřenýma očima díval k obloze. Jako by čekal, že se mraky seskupí a vytvoří tvář jeho maminky, tatínka, milovaného dvojčete...

Úzkostlivě se rozhlédla kolem sebe, všechno tu vypadalo tak chladně a krutě. Nedokázala si představit, že se v takovém prostředí ocitl jako malé pětileté dítě, protože ona byla dospělá a i tak jí běhal mráz po zádech.

Najednou chápala ty jeho slabé chvíle, kdy si vyčítal, že nepřeběhl. Sice byla jedináček a nikdy nepoznala, jaké je to mít sestru nebo bratra, ale rodina pro ni znamenala vše. Nedokázala si představit, že by kohokoli z příbuzných delší dobu neviděla, ale i přesto tomu nikdy nerozuměla. Často mu to snad i zazlivala. Měl přece ji a dvě krásné dcery. Žila v domnění, že především ony tři mu plnohodnotně nahrazují vše, co ztratil. Že ony jsou jeho rodina. Teď se mu ale v mysli za to všechno omlouvala. Utáhla mu paže kolem jeho jemně třesoucího se trupu a na předloktí se jí skutálela jedna jeho slza. Obličej jí zabořil do světlých vlasů a Bára zaslechla tlumený vzlyk.

Najednou pochopila, že v hloubi duše navždycky zůstal ten opuštěný sirotek bez rodiny, bylo to jako jizva. Taková, která se nikdy nezacelí a nikdy nepřestane palčivě bolet...

Jsem tu bez rodiny

Miriam Siváková, 16 let, ZŠ a MŠ T. G. Masaryka, Fulnek (1. kategorie, 5. místo)

Je velmi smutné, když zůstane člověk bez rodiny, ale stává se to. Mnoho dětí se stává sirotky i dnes. Rodiče jim umírají ve válce nebo na různé nemoci a takový je i můj příběh.

Jsem Miriam, narodila jsem se jako Romka a bydlím teď v malém městě. V roce 2009, kdy mi bylo pouhých šest let, mi umřela moje máma na hroznou nemoc. Maminku si pamatuji matně, ale pamatuji. Vždy jsem si přála, aby mě má máma odvedla do první třídy, ale bohužel se to už nestalo.

Byla to neskutečně velká bolest vidět v šesti letech, jak vlastní máma umírá před očima, nejraději bych tu bolest prožila místo ní. Když si na ni vzpomenu, vždycky mě to zahřeje u srdce. Nechci myslet na vše, co jsme spolu už nemohly prožít, ale chci vzpomínat na to krásné, co nám Bůh dopřál. Každý večer se k ní modlím a prosím ji za odpuštění, když něco provedu.

Po smrti mé mámy se můj otec staral tak, jak se dalo. Dá se říct, že někdy mi přišlo, že je to můj konec. Vyrůstala jsem se svými čtyřmi sourozenci. Každý z nás si prošel něčím zlým a někteří z mých sourozenců se z těžkostí dostali a žijí teď tak, jak je jim dopřáno.

Jedno vím jistě. V takových podmínkách se žít nedá a já tak žít nechci. Zažila jsem zlé a teď je na čase to dobré. V mých jedenácti letech jsem se ocitla v dětském domově, kde jsem poznala spoustu nových a úžasných lidí, kteří se

stali zároveň i mou rodinou. Byli mi blízcí a moc jim za vše děkuji. Někdy to nebylo lehké, ale zvládli jsme to spolu.

V dětském domově jsem prožila dva roky svého života a jsem za ta léta vděčná. Opravdu, Bůh ví, kde bych se octla, nebýt tohoto dětského domova.

V mých třinácti letech si mě vzali do pěstounské péče teta se strejdou. Jsem jim neskutečně moc vděčná, i když vím, že to se mnou většinou neměli moc lehké, ale věřím v to, že je nezklamou. Že se stanu dobrou ženou, kterou by ze mě chtěli vychovat dva neskuteční lidé s velkým srdcem.

Někdy mě šťve, že se ke mně chovají, jako by mi bylo deset let, i když mi už bude šestnáct, ale vím, že jsou přísní pro mé dobro.

Každý potřebuje trochu volnosti a důvěry. Víam a uvědomuji si, že jsem je někdy zklamala svým chováním, ale to mě prostě naučil můj těžký život a taky ulice.

Napravila jsem se, i když mám své špatné chvílky pořád. Ale od této doby se chci posouvat jen a jen dopředu.

Z celého srdce děkuji všem, co tady se mnou byli ve špatných i v krásných chvílích, a hlavně těm, co tady jsou stále se mnou a doprovázejí mě na mé cestě.

Jsem tu bez rodiny. Bez nejbližší rodiny, ale jsem tady se vším, co žiju. Takový je můj opravdový příběh.

Hanna Veselá: I cizí rodina je rodina, 7 let, ZŠ Slováká Břeclav (1. kategorie, 3. místo)

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Letos se konala vzpomínková akce v Lodži u příležitosti 75. výročí likvidace tohoto ghetta. Zúčastnil se i Míšův bratr Pepek s manželkou. Michalu Salomonovičovi byl položen pamětní kámen v řadě XXI, č. 156 v „Parku ocalalych“ (Park přeživších) a zasazen strom „modrzew“ (modřín).

Libuše Salomonovičová

Pátrám po pamětnících **Mileny Rindlerové (1921–1947)**. Před válkou žila s rodiči v ul. Na Poříčí 11. Odtud byla transportovaná do Terezína transportem Cc v r. 1942 a dále v r. 1944 do Osvětimi, Flossenbürgu a Mauthusenu, kde byla osvobozena. Její rodiče Ervín a Hedvika, roz. Glaserová, a její sestra Soňa (*1926) zemřeli během války. Milena Rindlerová po válce žila v Dejvicích v ul. Kafkova 36 a od roku 1946 v Podolí v ul. Na Vrstvách 614. Zemřela v roce 1947 v nemocnici v Praze. Budu vděčný za jakékoliv informace či vzpomínku na ni.

Petr Šraier, petr.sraier@seznam.cz, 724 122 984

Hledám pamětníky, kteří znali **Jiřího Sachse, nar. v r. 1920** v Praze na Smíchově. Syn Jenny a Lea Sachsových, za okupace pracoval na pražské ŽNO jako tzv. Gladiátor. V Terezíně byl internován od září 1943. Následně byl transportován na nucené práce do Berlína (Wulkov). Do Terezína se pak s tzv. pochodem smrti vrátil. Jeho bratr Egon Sachs, nar. 1915, byl v Terezíně zastřelen (byl jedním z těch, kteří byli přinuceni vhodit popel vězňů do řeky Ohře). Po válce žil Jiří Sachs v Chodské ulici na Vinohradech a v r. 1949 společně se svojí ženou Evou, roz. Zifferovou emigroval do USA. Děkuji.

Monika Hanková, monika.hank9@gmail.com

POZVÁNKY

Zveme vás na přátelské odpolední setkání do DSP Hagibor, které se koná v úterý 10. prosince 2019 od 14 hodin.

Předsednictvo Terezínské iniciativy vás zve do Pinkasovy synagogy v Praze na tradiční vzpomínku na vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince. Přijďte v neděli 8. března 2020 v 10.00 hodin.

Už dnes vás zveme na sněm Terezínské iniciativy, který se koná v pátek 3. dubna 2020 v hotelu DUO v Praze (Teplická 492, Praha 9). Zahájení v 10.00 hodin, prezence od 9.15 hodin.

Transport do Niska, na který Ostraváci nezapomněli

Libuše Salomonovičová, foto Roman Schmucker

16. října 2019 uplynulo 80 let od prvního transportu židů z Moravské Ostravy do Niska nad Sanem, o němž jsme vás informovali v minulém čísle Tereziánské iniciativy. Zůstávala jen otázka, jak si Ostrava a její obyvatelé připomenou tuto událost, která tehdy ovlivnila většinu židovských rodin ve městě. A zde je odpověď.

V ranním vysílání 16. října 2019 televize NOE v přímém přenosu přinesla rozhovor s Libuší Salomonovičovou, která otázku transportu do Niska znala nejen z archivních dokumentů, ale i z vyprávění své tchyně Dory Salomonovičové a manžela Michala, jehož otec byl do tohoto transportu zařazen. Ve vysílání televize Polar ředitelka Archivu města Ostravy paní Hana Šustková seznámila posluchače s detaily organizace a průběhu tohoto transportu.

Také regionální vysílání ČT o den později zařadilo připomínku této historické události ve svém vysílání.

V 15 hodin se u Hlavního nádraží v Ostravě-Přívoze, kde se nachází pomník připomínající transport do Niska, konalo pietní shromáždění za účasti předsedkyně ŽO Ostrava Mileny Slaninové, primátora města Ostravy Tomáše Macury a předsedy FŽO Petra Papouška. Škoda že centrem tohoto pietního shromáždění byl před několika lety vandaly poškozený a dosud neopravený pomník.

Na 18. hodinu byl pak naplánován koncert hebrejských písní souboru ADASH v budově modlitebny církve Česko-bratrské. Soubor složený ze studentů Ostravské univerzity

a vedený doc. Novotným je Ostravákům dobře známý. Také místo konání koncertu nebylo vybráno náhodně. Budova modlitebny je postavena v místech, kde stála obřadní síň starého židovského hřbitova zrušeného v roce 1988. Ve vstupní části budovy byla zapálená menora, která toto vhodně připomínala. Poblíž budovy se také v minulosti nacházela jízďárna, kde bylo shromáždění mužů před transportem.

O koncert byl obrovský zájem, čekající návštěvníci koncertu tvořili dlouhý zástup před budovou a sál s kapacitou 400 míst byl do posledního místa obsazen.

V první řadě byli čestní hosté – náměstkyně velvyslance Izraele v Praze Irit Amitai, náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje Mgr. Lukáš Curylo, primátor města Ing. Tomáš Macura, rektor Ostravské univerzity prof. Jan Lata a předsedkyně ŽO Ostrava dr. Milena Slaninová.

Úvodem paní Amitai přednesla projev v hebrejštině, který překládal doc. Novotný. A pak už se jen zpívalo a jednotlivé písně končily bouřlivým potleskem přítomných.

Závěrem vzpomínkových akcí byla přednáška Kamila Rodana, historika Zemského muzea v Opavě, v Centru PANT ve čtvrtek 31. 10. 2019 na téma jak zasáhl transport do Niska do osudu jeho děda Leo Rotha, jeho rodiny a do osudů mnoha dalších rodin Ostravanů.

Ti, kteří navštívili budovu Archivu města Ostravy, si mohli prohlédnout malou výstavu z archivních dokumentů, věnovanou transportu do Niska.

Menora uvnitř modlitebny, kde se koncert konal

Soubor ADASH

**Tereziánská
iniciativa**

Vydává Tereziánská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 98 vyšlo v listopadu 2019.

MK ČR E 10779